

N:o 2.

Ank. till Riksd. Kansli d. 2 Mars 1869, kl. 12 midd.

*Första Kammarens Tillfälliga Utskotts (N:o 1) Utlåtande N:o 2,
i anledning af väckt motion om revision af fattigvårdsför-
ordningen och af stadgan rörande försvarslöse och till all-
mänt arbete dömda personer.*

Uti en till Utskottet öfverlemnad motion (N:o 4) yttrar *Herr Reuterswärd, Patrik Oskar*, att pauperismens rätta behandling kunde anses såsom ett mer eller mindre olöst problem i det civiliserade samhället och utgjorde uttidens måhända viktigaste sociala fråga. Lagstiftningen hade väl i de särskilda staterna sökt att ordna fattigvården och hämma lösdrifveriet; men ingenstädes hade man med de lemnade bestämmelserna funnit sig belåten. Äfven i vårt land spordes allt mera högljudt klagan öfver ökad fattigvårdstunga samt tilltagande lösdrifveri och tiggeri, i förening med hvilken klagan man från olika håll, ofta från motsatta utgångspunkter, fordrade förändrade föreskrifter. Medgifvande att befintliga olägenheter på flera ställen till en del berodde på felaktig tillämpning af gällande stadganden, trodde dock motionären, att en revision af frågavarande lagstiftning vore af verkligt behof påkallad; och har han således foreslagit, att *Riksdagen måtte i underdånighet anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta öfverse gällande lagstiftning om fattigvården och dermed i sammanhang stående stadganden om lösdrifveriet och tiggeriet samt till undvikande, så vidt ske kunde, af nu befintliga olägenheter utfärda förändrade föreskrifter i nämnda hänseenden.*

Det är utom allt tvifvel att fattigvårdens ändamålsenliga ordnande utgör en af tidens mest svårösta frågor. Den ingriper i samhällets innersta lif och berör dess sedliga rot. I samma mån som fattigdom och deraf följande kroppsligt och andligt elände tilltager, i samma mån lider deraf hela samhället; ty inom ingen organism kan en del taga skada, utan att det hela deraf lider. Om nu erfarenheten visat, att fattigdom och deraf följande elände på ett betänkligt sätt varit i jemnt

stigande, att på många orter arbetsamhet och sparsamhet, särdeles i de lägre klasserna, börjat allt mer vika för ett sysslolöst och kringstrykande lefnadssätt, så synes tiden vara inne att begrunda orsakerna dertill; och då Utskottet icke tvekar att uttala den åsigt, att förhållandena under sednare tider hos oss tagit en sådan riktning, som ofvan är antydt, lärer ock tiden vara inne att, om möjligt, söka bot för det onda, medan tid är.

Ingen sjukdom kan emellertid säkert botas, utan att man känner dess orsaker. Det skulle sålunda måhända åligga Utskottet att söka utreda orsakerna till den öfverhandtagande fattigdomen och de till följd deraf stigande fattigvårds-utgifterna. Under den korta tid, som är oss tillmätt, låter detta emellertid sig icke göra, äfven om ett sådant arbete ej öfverstege Utskottets krafter. Ja, en sådan utredning torde icke ens ligga inom Utskottets befogenhet.

Orsakerna äro nemligen många, och det onda torde till en ej obetydlig del hafva sin rot i förhållanden, uti hvilka man ej läser kunna genom fattigvårds-lagstiftningen få förändring. Kända förhållanden torde emellertid vara, att landet sedan några år känner sig i en betryckt ställning, att jordbruk, industri och näringar, som för några år sedan voro blomstrande, nu befinna sig i ett stillastående, för att icke säga tillbakagående, att jordbrukare nödgats inställa nästan alla arbeten, som ej äro nödvändiga för jordens skötsel, att industrien lider och att näringsidkarnas afskeda sina arbetare i stort antal.

Följderna häraf äro lätt insedda. Då arbetsgifvarne inställa sina arbeten, saknar arbetaren sin utkomst, och de tusenden, som till följd häraf, dels fallit fattigvården till last, dels arbetslösa stryka landet omkring, dels i fördubbladt antal befolka fängelserna och dels i stora hopar emigrera och lemna fäderneslandet, äro sorgliga bevis på ställningen i landet.

Ehuru Utskottet således icke vågar hoppas, att de öfverklagade olägenheterna af tilltagande fattigdom och stigande fattigskatt skola kunna undanröjas genom förändrade stadganden rörande fattigvården, åligger det emellertid Utskottet att tillse, om ej i sjelfva fattigvårds-lagstiftningen finnas bestämmelser, som medverka till fattigdomens tilltagande. I detta hänseende tilltror sig Utskottet kunna, utan fara för misstag, uttala den åsigt, att i sjelfva den grund, på hvilken fattigvårdsförordningen är byggd, ligger ett fel, som i icke ringa mån bidragit till fattigdomens utbredning och fattigvårdsbördornas stigande till den höjd, att de på många ställen kännas nästan outhärdliga. Detta fel består deruti, att meddelandet af hjälp, enligt fattigvårdsförordningen, är obligatoriskt, att den fattige kan såsom en honom tillkommande rättighet fordra understöd och med lagens biträde tilltvinga sig hjälp, då, enligt sakens inre natur, all hjälp är ett kärleksverk och måste hafva sin grund i frivillighet, medlidande och kristlig kärlek och således i samvetslagen, men ej i den borgerliga. Det lärer ock böra medgifvas, att uppfyllandet af den förra lagens bud har ett helsosamt inflytande på och medförer välsignelse för både den gifvande och den tagande, då deremot den hjälp, som med tvång uttages, å ömse sidor har en alldeles motsatt verkan. Den i lag nedskrifna *rättighet* att under vissa förhållanden få hjälp, att kunna tilltvinga sig den, medförer ock allt annat än godt. Den undanrödjer nödvändigheten att tänka för sig sjelf, att genom arbete, sparsamhet och umbäranden betrygga sin ställning, med ett ord, att lita på sig sjelf, den inleder lätt till lättja och ett sysslolöst lif och att taga hjälpen af andra; och inkommen på denna väg är menniskan i de flesta fall förlorad för både sig sjelf och samhället, ty det förnedrar menniskan djupt att tigga det bröd, som kan förtjenas.

Emellertid nekar Utskottet icke att fall gifvas der hjälp måste lemnas och der fattigvårdsbidraget således måste vara obligatoriskt; men, enligt Utskottets åsigt, äro dessa fall högst få, då deremot de, der hjälpen bör bero på de gifvandes pröfning och der den således skall vara frivillig, utgöra de flesta.

Utskottet tillåter sig derjemte anmärka ett annat missförhållande i nu gällande fattigvårdsförordning.

På samma gång som den utstakar gränserna för den fattiges rätt till understöd af samhället och således bestämmer detta sednares skyldighet mot den fattige, lemnar den samhället nära nog rättslöst mot denne. Det vill dock synas som om man ur den i allmänhet giltiga synpunkt, att rättigheter och skyldigheter böra hvarandra motväga, kunde hafva anspråk på den fordran, att samhället å sin sida äfven hade rättigheter mot de fattige; men så är i verkligheten icke förhållandet, ty om den husbonderätt, som författningen tillerkänner fattigvårdsstyrelse öfver understödstagare, hade någon betydelse då 1846 års författning utkom, har denna nu upphört genom den förändring legostadgan under sednare tider erhållit.

Likaså anser Utskottet det vara ett till sina följder mindre lyckligt stadgande i förordningen att nuvarande i beslut inom en kommun erfordras för fattigvårdens fördelning i kretsar eller rotar, äfvensom Utskottet tror sig kunna uttala den åsigt, att ett temligen allmänt missnöje råder öfver den i 1853 års förordning bestämda korta tid af sex månader, efter hvars förlopp en person i anscende till sin fattigförsörjningsrätt skall anses tillhöra ett samhälle.

Utskottet anser alltså att, om de öfverklagade olägenheterna skola kunna i någon mån undanrödjas, fattigvårdsförordningen bör till stor del byggas på en helt annan grundval än den nuvarande, eller på frivillighet och ej på tvång, samt att den äfven i andra hänseenden undergår behöflig förändring. Men om grundvalen skall ändras, blir deraf en följd, att hela författningen omarbetas, och som, på sätt Utskottet antydt, denna äfven lider af andra fel, tvekar Utskottet icke att tillstyrka bifall till den af motionären föreslagna revision af hela fattigvårdslagen.

Då en sådan revision begäres, torde dock vara angeläget ej mindre att angifva den grund, hvarpå den förändrade lagen bör byggas, utan äfven de öfriga hufvudsakliga förändringar uti nuvarande förordning, som anses nödiga.

Då Utskottet således vill söka angifva några af dessa, tillåter sig Utskottet derjemte uttala den mening, att en ny fattigvårdslag borde kunna uppställas mera systematiskt än den nuvarande; och torde det tillåtas Utskottet att, i fråga om grunderna för en ny fattigvårdslagstiftning, afhandla dessa under följande hufvudafdelningar.

§ 1:o.

Om den, som utgör föremål för fattigvård.

I detta hänseende har samhället enligt nu gällande förordnings 1 § 1 mom. ovilkorlig pligt att lemna nödtorftig vård och försörjning åt nödställda, som i anseende till bristande arbetsförmåga, vanförhet, eller sjukdom äro urståndsatta att sig sjelfva försörja, äfvensom en sådan skyldighet, enligt 6 § 3 mom., åligger samhället, då någon i anseende till det hinder för sjelfförsörjning, som värden af barn medförer, söker fattigunderstöd. Här möter sålunda pligten för samhället, att utan rätt till

pröfning lemna understöd i ofvan uppräknade fall; och dock huru olika äro icke i olika fall behofven; och huru mer och mindre befogade de derpå grundade anspråk?

Hvem kan alltid under alla förhållanden med visshet afgöra när arbetsförmågan brister, vare sig af ålder, vanförhet eller sjukdom, eller när värden af egna barn kräfver hjälp. Den åldrige är ofta rätt arbetsför och ålderdomssvagheten inträder dessutom för olika personer vid olika ålder. Den vanføre kan ofta uträtta något arbete, och sjukdom är icke heller alltid hinderlig för allt arbete, och dock är skyldigheten att i alla dessa fall lemna fattigunderstöd ett i lag stadgadt åliggande, som kan genom utsökning utkrävas och af embetsmyndigheter bestämmas, dervid exempel icke saknas, der rättskänslan känner sig kränkt.

På ofvan antydda grunder anser Utskottet att en förändring häruti bör ske, och tvekar Utskottet icke att tillstyrka bifall till hvad Norska fattigvårdslagen härom stadgar, så att ovilkorlig rätt till fattigvård endast tillkommer vainsinnige personer och föräldralösa barn under femton år, då de till sitt uppehälle sjelfva sakna tillgång, samt att det deremot bör tillkomma fattigvårdssamhället att sjelft pröfva och bestämma om och när, till hvad belopp och på hvad sätt, fattigunderstöd bör lemnas till dem, som af ålder, sjukdom, vanförhet eller andra orsaker äro förhindrade att sig sjelfve försörja.

Det har emellertid icke kunnat undgå Utskottets uppmärksamhet, att det måhända vore mindre välbetäckt att åt fattigvårdsstyrelsen uppdraga pröfningen i sista hand af dessa magtpåliggande och på medmänniskors väl så djupt ingripande frågor, som om, och i hvad mån, hjälp i förekommande fall bör lemnas nödställda likar, och har Utskottet fordenskull antagit, att denna pröfningsrätt borde öfverlemnas åt fattigvårdssamhället sjelft eller alla dess på kommunalstämma röstegande medlemmar, hvilka skulle ega att på *fattigvårdsstämma* med den rösträtt, som för kommunalstämma stadgas, afgöra dylika frågor, öfver hvilket beslut i hufvudsak någon klagan hos embetsmyndighet ej skulle kunna ega rum. Det lärer nemligen vara uppenbart, att frivilligheten skulle upphöra och att vi komme att befina oss på samma ståndpunkt som för närvarande, om fattigvårdssamhällets beslut i dylika frågor skulle kunna dragas under pröfning af embetsmyndighet, som då finge afgörande rätten. En sådan pröfning skulle endast ega rum der fattigvårdsbidraget vore obligatoriskt; deremot klagan öfver fattigvårdsstämmas beslut i de fall, der beslutande rätten tillhörde kommunen, endast finge anföras deröfver, att laga former ej blifvit iakttagne.

Den hjälp ökande, som vore missnöjd med fattigvårdsstyrelsens beslut i frågor, som berodde på samhällets pröfning, skulle ega att anmäla sitt missnöje hos ordföranden i kommunalstämman, som hade att sammankalla fattigvårdsstämman, hvilken, på sådan kallelse, borde sammanträda, när så erfordrades, samt minst en gång hvar tredje månad; och vågar Utskottet hysa den förhoppning, att den kristliga kärlek, det medlidande med nödställda likar och den hjälpsamhet inom vårt land eger rum, att beslutande rätten i dessa frågor tryggt kan i sista hand öfverlemnas åt fattigvårdssamhället sjelft och alla dess medlemmar, af hvilka alltid några måste antagas personligen känna den hjälpsökande och hans verkliga behof.

2:o.

Om fattigvårdssamhälle.

I detta afseende torde nu gällande stadgande böra bibehållas, att hvarje socken på landet och hvarje stad utgör ett fattigvårdssamhälle, med rättighet för

flera socknar å landet att forena sig om gemensam fattigvård; och torde den i detta afseende nu gällande inskränkning, att dessa socknar skola tillhöra samma pastorat, finnas både öfverflödig och i vissa fall olämplig, enär två eller flera socknar, tillhörande olika pastorat, möjligen hafva det läge, att de med mera fördel kunna forena sig om gemensam fattigvård, än socknar inom samma pastorat.

Nuvarande förordning lemnar äfven fattigvårdssamhälle rätt att, i afseende på fattigvården, fördela samhället i kretsar, eller rotar, när dess samtliga i beslutet deltagande medlemmar derom träffa öfverenskommelse. Få bestämmelser i fattigvårdsförordningen hafva varit så mycket öfverklagade som denna, och om, såsom Utskottet förmenar, det för en kommun kan utgöra en verklig fördel att för fattigvården fördela sig i mindre kretsar, synes bestämmelsen i hög grad olämplig, enär derigenom en enda samhällsmedlem kan förhindra en sådan fördelning. Det synes nemligen Utskottet uppenbart att, åtminstone på vissa orter och under vissa förhållanden, fattigvården kan både för de gifvande och tagande bättre och ändamålsenligare ordnas i mindre kretsar, än i större. De fattiges ställning och deras verkliga behof äro naturligtvis bättre kända för de närboende och inom en mindre krets än i en större. Behovet, i tid varsnadt, kan i en mindre krets, genom lemnadt tillfälle till arbetsförtjenst, lättare afhjelpas, än i en större, der kännedom om personliga förhållanden är mindre. Den fattiges arbetskrafter kunna ock, både till dennes och kretsens fördel, bättre användas inom en mindre än en större krets, och underhållskostnaden bör ock kunna blifva mindre kämbar i den förra, då underhållet här med mindre svårighet kan i natura-prestationer utgå; hvartill kommer att den egna fördelen inom den mindre kretsen alltid kännas större att inom densamma ej intagas personer, som falla fattigvården till last, hvilken uppmärksamhet synes utgöra en lämplig motvigt mot rättigheten för den enskilde att fritt välja vistelseort.

Då kommunens fördelning i mindre kretsar eller rotar således under vissa förhållanden kan medföra obestriddiga fördelar, lärer det ej finnas lämpligt, att en sådan fördelning kan förhindras af en enda samhällsmedlem; men på det att förhastade beslut i detta afseende icke heller må tagas, vill Utskottet föreslå, att sådan fördelning må kunna ega rum, när vid två på hvarandra följande kommunalstämmor beslut derom fattas med en röstöfvervigt af $\frac{2}{3}$ delar utaf dem, som i omröstningen deltaga.

Beslutet torde böra gälla för en tid af fem år, och för återgång till gemensam fattigvård torde böra erfordras beslut, fattadt på enahanda sätt, som för fördelningen är föreslaget.

Beslut om dylik fördelning och villkoren derfor torde alltid böra underställas Konungens Befallningshafvandes pröfning.

3:o.

Om hemortsrätt.

I brödrariket Norge, liksom i Danmark, har i fattigvårdslagstiftningen utbildat sig ett begrepp, som, under namn i Norge af "hjemstavns" och i Danmark af "hjemstadsrätt", innebär, såsom det i Norska lagen finnes definieradt, "adgang til de i denne Lov bestemte tilfælde at erholde understøttelse af dette distrikts fattigvæsen."

Utskottet, som förmenat att detta begrepp på vårt språk bäst skulle motsvaras af ordet *hemorts rätt*, eller förmänen att, under de i fattigvårdsförordningen bestämda villkor, af ett visst fattigvårdssamhälle kunna komma i åtnjutande af fattigvård, har trott att det skulle leda till mera reda och klarhet, i afseende på en hvars försörjningsort, om hemortsrätten, sålunda förstådd, lades till grund för rättigheten eller förmänen att komma i åtnjutande af fattigvård.

I Utskottets tanke bör hemortsrätten vara tvåfaldig: medfödd eller förvärfvad.

Medfödd hemorts rätt synes en hvar böra ega inom det fattigvårdssamhälle, der, vid hans födelse, modren egde hemorts rätt.

Förvärfvad hemorts rätt åter der man, efter fyllda femton år, vid två på hvarandra följande mantalsskrifningar varit eller bort vara skattskrifven.

Inom Utskottet har fråga förevarit derom, huruvida icke, såsom t. ex. i vissa kantoner i Schweiz, hemortsrätten borde ensam och under alla förhållanden vara den bestämmande, så att en person alltid under hela sin lefnad, i fråga om fattigunderstöd, tillhörde den kommun, inom hvilken han vore född. Det är påtagligt, att en sådan bestämmelse skulle medföra mycken reda och enkelhet i afseende på en persons försörjningsort, likasom deraf utan tvifvel skulle uppkomma den helso-samma följd, att hvarje kommun skulle finna med sin fördel förenligt att taga sådan vård om alla kommunens barn och deras uppfostran, att de ej i framtiden skulle falla kommunen till last.

Det har dock icke kunnat undgå Utskottets uppmärksamhet, att en kommun, särdeles i garnisonsorter och inom stora städer, genom ett sådant stadgande skulle kunna oskäligt betungas; och Utskottet har därför icke tvekat att föreslå att hemortsrätten äfven må kunna förvärfvas.

Då nu grunden till denna rätt måste sökas i den omständighet, att en person en längre tid vistats inom ett samhälle, så att det blifvit hans hemort, der han tillbragt sina bästa dagar och nött ut sina krafter, hvarigenom han ock förvärfvat anspråk på att af detta samhälle kunna påräkna den hjälp, hvaraf han kan komma i behof, så lärer deraf följa, att den vistelse inom ett samhälle, derigenom man förvärfvar dylika anspråk, måste vara temligen lång. Så är denna tid i hertigdömena Schleswig och Holstein bestämd till femton och i Danmark till fem år. Hos oss, likasom i Norge, har denna tid förut varit bestämd till tre år. I Norge har den nyligen blifvit inskränkt till två år och hos oss i sista fattigvårdsförordningen till endast sex månader.

Olämpligheten af detta stadgande samt den orättvisa och de olägenheter det medfört äro temligen allmänt öfverklagade. Det synes närmast afse lättheten för ett fattigvårdssamhälle att blifva qvitt personer, som kunna falla fattigvården till last och att så lätt som möjligt vältra underhållsskyldigheten af fattiga på andra kommuner. Stadgandet torde således böra förändras.

På ofvan anförda skäl hade Utskottet helst velat föreslå en längre tids vistande inom en kommun såsom villkor för förvärfvandet af hemorts rätt; men då denna tid i Norge nu blifvit bestämd till två år och den hos oss nu endast utgör sex månader, har Utskottet äfven ur den synpunkt, att det leder till ömsesidigt gagn att mera likhet i detta hänseende kommer att ega rum i båda ländernas lagstiftning, ansett den hos oss nu gällande tidsbestämmelse böra sålunda förlängas, att en hvar anses hafva förvärfvat hemorts rätt, der han vid två på hvarandra följande mantalsskrifningar varit eller bort vara skattskrifven.

Då mantalsskrifning således fortfarande skall utgöra grunden för en persons hemortsrätt, tillåter sig Utskottet anmärka, att nu gällande föreskrifter angående skyldigheten att låta sig skattskrifva ganska ofta åsidosättas; hvadan angeläget vore att ansvaret för sådan underlåtenhet betydligt skärptes och bestämmelser antoges, som mera säkert ledde till målet, att en hvar blir skattskrifven der han vistas.

Den, som ej förvärfvat hemortsrätt, torde böra anses tillhöra det fattigvårdssamhälle, der han har medfödd sådan rätt. Kan denna åter ej utredas, torde en sådan persons fattigunderstöd böra åligga Staten.

Efter fyllda 60 år torde en hvar, för sin öfriga lifstid, böra bibehållas vid den hemortsrätt han då eger. Erfarenheten har nemligen visat, att de flesta människor vid 55 års ålder, som, enligt nu gällande förordning, utgör den tid, efter hvilken ny hemortsrätt ej kan förvärfvas, äro i besittning af fulla kropps- och själskrafter och Utskottet har derföre trott sig böra föreslå, att nämnda gräns tillbakaflyttas till fyllda 60 år, börande Utskottet upplysa att enligt Norska fattigvårdslagen gränsen är satt vid fyllda sextiondeandra året.

4:o.

Om fattigvårdsstyrelse.

Inom hvarje fattigvårdssamhälle lärer fortfarande såsom hittills erfordras en fattigvårdsstyrelse, som torde böra utses å kommunalstämma, med rättighet för stämman, der så finnes lämpligt, att uppdraga detta bestyr åt kommunalnämnden, och torde kyrkoherden, eller den hans tjänst förrättar, äfven fortfarande böra vara själfskrifven ledamot af fattigvårdsstyrelse.

När fattigvårdssamhälle fördelas i kretsar eller rotar, bör dessutom inom hvarje krets eller rote utses en fattigvårdsstyrelse, för handhafvandet af kretsens eller rotens fattigvårdsangelägenheter.

I afseende på fattigvårdsstyrelsens beslut rörande begärdt fattigunderstöd och klagan deröfver får Utskottet åberopa hvad här ofvan är derom anfördt.

5:o.

Om fattigvårdsbidrag.

De i nu gällande förordning härom befintliga stadganden torde, såsom ej öfverklagade, med nedan upptagna undantag, kunna bibehållas.

I 10 § 2 mom. finnes stadgadt, att, om inom fattigvårdssamhälle på landet fabriks-, bruks- eller grufve-rörelse förekommer af den utsträckning, att dervid begagnas ett större antal arbetare, som utgöra egna matlag, eller innehafvare af jord på landet i sin tjänst antagit statfolk eller å sina egor upplåtit bostad eller plats dertill åt så kallade backstugusittare eller inhysesshjon, denne person, då sådant finnes för fattigvården medföra väsendtligt större tunga, än som motsvaras af de bidrag han bör utgöra, skall vara skyldig att derutöfver till försörjning af

de fattighjon, som af ofvan omnämnda anledningar kunna tillkomma, lemna särskildt bidrag, som i brist af åsämjande kan af Konungens Befallningshafvande bestämmas till högst 8 R:dr R:mt för hvarje matlag.

Utskottet som gillar grunden för ofvanberörda stadgande, inser dock att den nu högst bestämda ersättningen i månget fall kan blifva för ringa och får därför föreslå att maximibeloppet höjes till 15 R:dr R:mt.

Då fattigvårdssamhället fördelas i kretsar eller rotar, torde såsom vilkor därför böra stadgas, att den då för handen varande fattigvårdstungan på hela samhället fördelas så jemnt som möjligt samt att, om, efter fördelningen, någon krets eller rote, utan eget förvällande, skulle drabbas af betydligt större utgifter än öfriga kretsar eller rotar, den gemensamma fattigvårdsstyrelsen skall ega att missförhållandet utjemna.

6:o.

Om betlande.

I nu gällande förordning finnes betlande ovilkorligen förbjudet vid äfventyr att den, som dermed beträdes, är förfallen att behandlas såsom försvarslös person, och huruledes denne dels är underkastad uppsigt och inskränkning i friheten att välja vistelseort, och dels kan dömas till allmänt arbete under längre eller kortare tid, derom lemna Kongl. Stadgan om försvarslöse personer den 29 Maj 1846, jemförd med Kongl. Kungörelsen den 13 Juli 1853, närmare bestämmelser.

Att sålunda ovilkorligen och under alla förhållanden förbjuda tiggeriet vid bestämda ansvarspåföljder, har synts Utskottet mindre lämpligt, särdeles när, såsom Utskottet föreslagit, fattigvårdsbidraget i de flesta fall skulle blifva frivilligt.

Icke heller lärers någonsin inträffat, eller kunna inträffa, att en nödställd person, som inom sitt eget fattigvårdssamhälle vändt sig med begäran om hjälp till någon, som ej med fattigvården egt befattning, härför blifvit beröfvad sin frihet och dömd till allmänt arbete. Stadgandet är otillämpligt och torde således böra försvinna. Deremot bör det vara hvarje fattigvårdssamhälles pligt att så ordna sin fattigvård, att betlande må förekommas; och torde det således böra öfverlemnas åt fattigvårdssamhället sjelft att, för vården och underhållet af sina fattige och användandet af deras arbetskrafter, inom sig antaga erforderliga reglementariska föreskrifter och vidtaga sådana åtgärder att betlande ej eger rum. Dylika reglementen böra alltid underställas Konungens Befallningshafvandes pröfning.

Hvad som mest öfverklagas och som äfven leder till de största olägenheter och för vissa orter till en oberäknelig tunga, är kringstrykandet af lättingar och dagdrifvare, som gjort tiggeriet till en fodkrok. Då nu sjelfva kringstrykandet icke lärers kunna förbjudas, torde dock vara desto angelägnare, att vid allvarsam påföljd förbjuda dylika vandrare att tigga, enär, om tiggeriet kunde förekommas, kringstrykandet derigenom äfven skulle af sig sjelft upphöra.

För att å sådana kringvandrare hålla tillsyn, anser Utskottet angeläget att inom hvarje fattigvårdssamhälle skall finnas en eller, der behofvet så kräfver, flera tillsyningsmän, som, efter förslag af kommunalnämnd, af Konungens Befallningshafvande dertill förordnas. Tillsyningsman skulle hafva till åliggande att hålla tillsyn å kringstrykande tiggare från främmande ort och att, der han så pröfvar nö-

digt, dem anhålla och öfverlemna till närmaste kronobetjent, som införpassade dem till Konungens Befallningshafvande, hvilken åter skulle ega, att, när skäl dertill förefunnnes, döma den, som utom den socken eller stad, der han egde hemortsrätt, sålunda kringstrukit och betlat, till arbete under kortare eller längre, i författningen begränsad tid, antingen å tvångsarbetsinrättning, der sådan finnes, men eljest å kronohäkte eller vid dertill särskildt inrättad arbetskorps.

Sjelfva tiggandet kan visserligen icke sägas utgöra något brott och man kan sålunda ifrågasätta samhällets behörighet att med straff belägga en dylik handling; men då tiggeriet af kringstrykande personer är och bör, för bibehållandet af ordning och sedlighet, vara förbjudet, måste å andra sidan samhället ega rätt att bestämma någon påföljd för öfverträdelse af ett dylikt förbud; och då betlande af dylika personer i många fall har sin rot i lättja och böjelse för ett kringstrykande lefnadssätt, måste samhället anses ega såväl rättighet som skyldighet att tvinga en sådan person till arbete och ordning; och lära således de föreslagna påföljderna för dylikt betlande icke kunna eller böra annorlunda betraktas än såsom ett lämpligt tvång till arbete.

Då dertill kommer att man bör kunna antaga, att tillsyningsmän skola med urskiljning använda den dem sålunda uppdragna polisuppsigt, och att Konungens Befallningshafvande, endast när skäl dertill äro för handen, dömer en sådan kringstrykande person, som betlat, till arbete, synes den stadgade påföljden utan fara för missbruk kunna i författningen inrymmas.

I afseende på verkställighet af Konungens Befallningshafvandes beslut i dylika frågor torde böra stadgas, att, der tvångsarbetsinrättning finnes, det ådömda arbetet bör i sådan förrättas; men enär af dylika inrättningar högst få lära finnas i riket och under nuvarande förhållanden icke heller lärer kunna ifrågasättas att sådana ovilkorligen böra inrättas, vare sig länsvis eller i mindre kommuner, torde uti förevarande fall någon annan utväg, hvad qvinnor angår, icke finnas än att hålla dem till arbete inom kronohäkte, skiljda från för brott dömda fångar.

Hvad män åter beträffar, tillåter sig Utskottet uttala den önskan, att särskilda arbetskorpsar på olika orter inom riket måtte kunna organiseras, vid hvilka manspersoner, dömda för betlande, kunde till allmänt arbete hållas, så att de icke, såsom nu är fallet, äfven insättas på fästningarne tillsammans med de gröfsta förbrytare, derigenom de djupt demoraliseras, då afsigten med deras inspärrande tvärtom måste vara att under sträng och noggrann disciplin återföra dem till arbete, ordning och sedlighet.

Slutligen har inom Utskottet fråga förevarit, huru kostnaden för dylika personers förslande skulle gäldas, dervid Utskottet stadnat i den mening, att kostnaden för förslandet af sådan person från den ort, der han anhålles, till länets residensstad, skall gäldas af det län, till hvilket han hör, men att deremot hans försändande till arbetsinrättning, kronohäkte eller arbetskorps, skall bekostas af Staten; kommande kostnaden för införslandet till residensstaden att af Konungens Befallningshafvande derstädes förskjutas.

De grunder, å hvilka en ny fattigvårdsförordning enligt Utskottets Asigt alltså borde byggas, innefattas i följande hufvudsakliga bestämmelser:

A.

Om den, som utgör föremål för fattigvård.

1:o. Vansinnig person och föräldralöst barn under 15 år, som saknar egen tillgång, skall genom fattigvårdsstyrelsens försorg erhålla nödortftig vård och försörjning samt barnet derjemte uppfostran.

2:o. Den, som af ålder, vanförhet, sjukdom eller andra orsaker är urståndsatt att försörja sig sjelf, må ock erhålla dylik vård och försörjning eller understöd, när fattigvårdsstyrelse pröfvar sådant nödigt; och eger således styrelsen tillse om och när, till hvad belopp och på hvad sätt full fattigförsörjning eller understöd i sådana fall må lemnas.

3:o. Arbetsförför och frisk person vare skyldig att, utan fattigvårdens betungande, draga försorg om sig, hustru och hemmavarande barn under 15 år.

4:o. Föräldrar och barn skola i mån af behof å ena samt förmåga å andra sidan bidra till hvarandras försörjning.

5:o. Fattigunderstöd, som någon åtnjutit för sig sjelf efter fyllda 15 år, eller för hustru och barn, bör godtgöras, om den ersättningsskyldige dertill får tillgång.

B.

Om fattigvårdssamhälle.

6:o. Hvarje socken på landet och hvarje stad utgör ett fattigvårdssamhälle; dock må flera socknar på landet kunna förena sig om gemensam fattigvård.

7:o. Likaså eger hvarje fattigvårdssamhälle att, i fråga om fattigvården, fördela sig i kretsar eller rotar, derest, vid två på hvarandra följande kommunalstämmor, beslut derom fattas med en röstfvervigt af två tredjedelar utaf dem, som i röstningen deltaga.

Beslutet gäller för en tid af fem år.

För återgång till gemensam fattigvård erfordras beslut, fattadt på enahanda sätt, som för fördelning är stadgadt.

Beslut om dylik fördelning och vilkoren derfor underställes Konungens Befallningshafvandes pröfning.

C.

Om hemortsrätt.

8:o. Hemortsrätt, — eller förmånen att under de i fattigvårdsförordningen bestämda vilkor af ett visst fattigvårdssamhälle kunna komma i åtnjutande af fattigvård —, är antingen medfödd eller förvärfvad.

Medfödd hemortsrätt eger en hvar, intill uppnådd 15 års ålder, i det fattigvårdssamhälle, der modren vid barnets födelse egde hemortsrätt.

Hemortsrätt är förvärfvad inom det fattigvårdssamhälle, der någon, efter fyllda 15 år, vid två på hvarandra följande mantalsskrifningar varit eller bort vara skattskrifven.

Den, som ej förvärfvat hemortsrätt, tillhör det fattigvårdssamhälle, der han eger medfödd sådan rätt.

Kan denna ej utrönas, öfvertager Staten en sådan persons fattigvård.

Efter fyllda 60 år bibehålles en hvar för sin öfriga lifstid vid den hemortsrätt, han då eger.

D.

Om fattigvårdsstyrelse.

9:o. Inom hvarje fattigvårdssamhälle skall finnas en fattigvårdsstyrelse, som utses å kommunalstämma; kunnande detta bestyr, der så finnes lämpligt, uppdragas åt kommunalnämnden; och bör kyrkoherden, eller den hans tjänstförrättar, sin embetspligt likmätigt, såsom ledamot deltaga i fattigvårdsstyrelsen, då han finner behofvet det påkalla.

10:o. Då samhället fördelas i kretsar eller rotar, bör dessutom inom hvarje krets eller rote utses en fattigvårdsstyrelse för handhafvandet af kretsens eller rotens fattigvårdsangelägenheter.

11:o. Söker någon fattigunderstöd, som enligt mom. 1 ej är dertill ovilkorligen berättigad, och nöjes han ej åt fattigvårdsstyrelsens derom meddelade beslut, eger han anmäla sitt missnöje hos kommunalstämmans ordförande, som sammankallar fattigvårdsstämman, bestående af fattigvårdssamhällets alla på kommunalstämma röstegande medlemmar, hvilka med den rösträtt, som för kommunalstämma stadgas, afgöra frågan.

Öfver sålant beslut må klagan ej föras, derest ej visas kan att laga former icke blifvit iakttagna.

Fattigvårdsstämman sammanträder på kallelse af ordföranden å kommunalstämma under Mars, Juni, Oktober och December månader samt oftare, när ordföranden i kommunalstämman finner så nödigt.

E.

Om fattigvårdsbidrag.

12:o. De i nu gällande förordning härom befintliga stadganden torde böra bibehållas; dock att det i 10 § 2 mom. stadgade särskilda bidrag af 8 R:dr må bestämmas till högst 15 R:dr.

13:o. När fattigvårdssamhälle fördelas i kretsar eller rotar gäller såsom vilkor för sådan fördelning, att den då för handen varande fattigvårdstungan på hela samhället så jemnt som möjligt fördelas.

Om, efter det sådan fördelning skett, någon krets eller rote, utan eget förvållande, skulle drabbas af vida mer betungande utgifter, än öfriga kretsar eller rotar, ege den gemensamma fattigvårdsstyrelsen att missförhållandet utjemna.

F.

Om betlande.

14:o. Hvarje fattigvårdssamhälle bör ordna sin fattigvård sålunda, att betlande må förekommas; och eger samhället således att, för vården och underhållet af sina fattiga och användandet af deras arbetskrafter, inom sig antaga erforderliga reglementariska föreskrifter och vidtaga sådana åtgärder, att betlande ej eger rum. Dylika reglementen underställas Konungens Befallningshafvandes pröfning.

15:o. Inom hvarje fattigvårdssamhälle skall finnas en, eller, der behofvet så kräver, flere tillsyningsmän, som etier förslag af kommunalnämnd af Konungens Befallningshafvande dertill förordnas.

Tillsyningsman åligger att hafva tillsyn å kringstrykande tiggare från främmande ort och att, när han så pröfvar nödigt, dem anhålla och öfverlemna till närmaste kronobetjent, som införpassar dem till Konungens Befallningshafvande, hvilken eger att, när skäl dertill äro, döma den, som sålunda utom den socken eller stad, der han eger hemortsrätt, kringstrukit och betlat, till arbete under kortare eller längre i författningen begränsad tid, antingen å tvångsarbetsinrättning, der sådan finnes, eller eljest å kronohäkte eller vid dertill särskildt inrättad arbetskorps.

16:o. Kostnaden för forslandet af en sådan person från den ort, der han anhålles, till länets residensstad, skall förskjutas af Konungens Befallningshafvande och gäldas af det län, till hvilket han hörer, men försändandet till arbetsinrättning, kronohäkte eller arbetskorps, bekostas af Staten.

Slutligen hemställer Utskottet, att ofvan föreslagna bestämmelser rörande kringstrykande och betlande intagas i sjelfva fattigvårdsförordningen och uteslutas ur Kongl. Stadgan rörande försvarslösa personer, och att denna stadga i öfverensstämmelse härmed förändras.

Utskottet får alltså vördsamt hemställa,

att Riksdagen måtte i underdänig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta öfverse nu gällande förordningar om fattigvården i riket samt om försvarslösa och till allmänt arbete dömda personer, samt låta derom utfärda nya förordningar, byggda på ofvan föreslagna grunder.

Stockholm den 1 Mars 1869.

På Utskottets vägnar:

H. Wachtmeister.

Ordförande.